

EKONOMISTA

CZASOPISMO POŚWIĘCONE NAUCE I POTRZEBOM ŻYCIA
ZAŁOŻONE W ROKU 1900

Indeks 357030
ISSN 2299-6184
Cena 60,27 zł

2019

6

W numerze

JERZY WILKIN
ANETA KARGOL-WASILUK
MARIAN ZALESKO

Równowaga instytucjonalna – fundament równowagi gospodarczej

JAN MAREK SZTAUDYNGER
JAN JACEK SZTAUDYNGER

Wzrost gospodarczy a inwestycje – znaczenie wąskich gardeł

ELIZA PRZEŹDZIECKA
RUMIANA GÓRSKA
ANDŻELIKA KUŹNAR
JERZY MENKES

**The Effects of EU–Japan Economic Partnership Agreement
for Poland’s Economy**

ALEKSANDRA KORDALSKA
MAGDALENA OLCZYK

**Is Germany a Hub of ‘Factory Europe’
for CEE Countries?**

Spis treści

In memoriam

Eugeniusz Rychlewski (1926–2019)	656
--	-----

Artykuły

Jerzy WILKIN, Aneta KARGOL-WASILUK, Marian ZALESKO: Równowaga instytucjonalna – fundament równowagi gospodarczej	659
Jan Marek SZTAUDYNGER, Jan Jacek SZTAUDYNGER: Wzrost gospodarczy a inwestycje – znaczenie wąskich gardeł	680
Eliza PRZEŹDZIECKA, Rumiana GÓRSKA, Andżelika KUŹNAR, Jerzy MENKES: The Effects of EU–Japan Economic Partnership Agree- ment for Poland’s Economy	701
Aleksandra KORDALSKA, Magdalena OLCZYK: Is Germany a Hub of ‘Factory Europe’ for CEE Countries?	734

Miscellanea

Levent ŞAHİN: Food Trade Dependency Index for EU28 Countries in the Context of Food Security	760
Burim GASHI: The Impact of Public Debt on Economic Growth: Evidence for Western Balkan Countries	769

Recenzje i omówienia

Andrzej CZYŻEWSKI, Jakub STANISZEWSKI: <i>Rolnictwo Unii Euro- pejskiej w procesie zrównoważonej intensyfikacji</i> (rec. Bogdan Klepacki)	781
Maciej SZLINDER: <i>Bezwarunkowy dochód podstawowy. Rewolucyjna reforma społeczeństwa XXI wieku</i> (rec. Arkadiusz Sieroń)	784

Komunikaty

Sądu Konkursowego Nagrody Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego im. prof. Edwarda Lipińskiego w 2019 r.	789
Sądu Konkursowego Nagrody Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego na najlep- szy podręcznik akademicki z ekonomii (wydany w latach 2016–2018)	790
Roczny spis treści 2019	791

Dwumiesięcznik „Ekonomista” publikuje oryginalne teksty naukowe w języku polskim i angielskim poświęcone problematyce ekonomicznej. Wszystkie nadesłane teksty zgodne z profilem pisma i jego standardami redakcyjnymi są oceniane przez recenzentów w procedurze *double-blind* i zatwierdzane do druku przez Komitet Redakcyjny.

Czasopismo „Ekonomista” jest indeksowane w Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI), Scopus Journal List, ERIH PLUS, Scimago Journal & Country Rank i ICI Journals Master List (Index Copernicus International). Każdy artykuł zawiera streszczenie w języku polskim, angielskim i rosyjskim (wraz ze słowami kluczowymi i kodami JEL), dostępne na stronie redakcyjnej czasopisma i reprodukowane w polskiej bazie bibliograficznej BazEkon. Anglojęzyczne streszczenia są także zawarte w międzynarodowych bazach ESCI, Scopus i CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Otwarty dostęp do pełnych tekstów artykułów z zasobów archiwalnych oraz wybranych artykułów z wydań bieżących jest możliwy na stronie redakcyjnej (www.ekonomista.info.pl).

Zgodnie z decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. za publikację zamieszczane w „Ekonomiście” przysługują 40 pkt.

Contents

In memoriam

Eugeniusz Rychlewski (1926–2019)	656
--	-----

Articles

Jerzy WILKIN, Aneta KARGOL-WASILUK, Marian ZALESKO: Institutional Equilibrium: The Foundation of Economic Equilibrium.	659
Jan Marek SZTAUDYNGER, Jan Jacek SZTAUDYNGER: Economic Growth and Investments: The Role of Bottlenecks	680
Eliza PRZEŹDZIECKA, Rumiana GÓRSKA, Andżelika KUŹNAR, Jerzy MENKES: The Effects of EU–Japan Economic Partnership Agreement for Poland’s Economy	701
Aleksandra KORDAŁSKA, Magdalena OLCZYK: Is Germany a Hub of ‘Factory Europe’ for CEE Countries?	734

Miscellanea

Levent ŞAHİN: Food Trade Dependency Index for EU28 Countries in the Context of Food Security.	760
Burim GASHI: The Impact of Public Debt on Economic Growth: Evidence for Western Balkan Countries.	769

Book reviews

Andrzej CZYŻEWSKI, Jakub STANISZEWSKI: <i>Rolnictwo Unii Europejskiej w procesie zrównoważonej intensyfikacji (European Union’s Agriculture in the Process of Sustainable Intensification)</i> (rev. Bogdan Klepacki)	781
Maciej SZLINDER: <i>Bezwarunkowy dochód podstawowy. Rewolucyjna reforma społeczeństwa XXI wieku (Unconditional Basic Income. A Revolutionary Reform of the XXI Century Society)</i> (rev. Arkadiusz Sieroń)	784

Announcements

From the Jury of the 2019 Edward Lipiński Award of the Polish Economic Society	789
From the Jury of the Best Economics Handbook Award of the Polish Economic Society (published in 2016–2018)	790
Annual contents 2019	791

*

Bimonthly “Ekonomista” publishes original scientific texts written in Polish and English devoted to economic problems. All the received texts consistent with journal profile and its editorial standards are subject to double-blind peer reviews and must be accepted by the Editorial Committee.

Journal “Ekonomista” is indexed in Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI), Scopus Journal List, ERIH PLUS, Scimago Journal & Country Rank, and ICI Journals Master List (Index Copernicus International). Each article includes an abstract in Polish, English and Russian (together with key words and JEL codes), which are available on the editorial page and are reproduced in the Polish bibliographical base BazEkon. English abstracts are also reproduced in international bases, such as ESCI, Scopus, and CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Open access to full texts of articles contained in archival resources and selected articles published in current issues is also possible through the editorial page (www.ekonomista.info.pl).

According to the decision of the Minister of Science and Higher Education of 31 July 2019, research papers published in “Ekonomista” are given 40 scores.

Содержание

In memoriam

Эугениуш Рыхлевски (1926–2019)	656
--------------------------------------	-----

Статьи

Ежи В И Л Ь К И Н, Анета К А Р Г О Л Ь - В А С И Л Ю К, Мариан З А Л Е С К О: Институциональное равновесие как фундамент экономического равновесия .	659
Ян Марек Ш Т А У Д Ы Н Г Е Р, Ян Яцек Ш Т А У Д Ы Н Г Е Р: Экономический рост и инвестиции – значение узких мест	680
Элиза П Ш Е З Д З Е Ц К А, Румиана Г У Р С К А, Анджелика К У З Ь Н А Р, Ежи МЕНКЕС: Значение договора об экономическом партнерстве между ЕС и Япо- нией для экономики Польши	701
Александра К О Р Д А Л Ь С К А, Магдалена О Л Ь Ч И К: Является ли Германия главным промышленным центром для стран Центральной и Восточной Евро- пы?	734

Разное

Левент Ш А Х И Н: Показатель зависимости от внешней торговли продовольстви- ем для стран ЕС28 в контексте продовольственной безопасности	760
Бурим Г А Ш И: Влияние публичного долга на экономический рост в западно-бал- канских странах	769

Рецензии и обзоры

Анджей Ч И Ж Е В С К И, Якуб С Т А Н И Ш Е В С К И: <i>Сельское хозяйство Евро- союза в процессе уравновешенной интенсификации</i> (рец. Богдан Клепацки) . .	781
Мачей Ш Л И Н Д Е Р: <i>Безусловный основной доход. Революционная реформа общества XXI века</i> (рец. Аркадиуш Серонь)	784

Сообщения

Конкурсного жюри премии Польского Экономического Общества имени проф. Эдварда Липиньского за 2019 г.	789
Конкурсного жюри премии Польского Экономического Общества	790
Содержание за 2019 год.	791

Журнал «Ekonomista» выходит раз в два месяца. В нем содержатся научные тексты по вопросам экономики на польском и английском языке. Все присланные в редакцию тексты, которые соответствуют профилю журнала и его редакционным стандартам, оцениваются рецензентами по процедуре double-blind и утверждаются к печати Редакционным Комитетом.

Журнал «Ekonomista» индексируется в Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI), Scopus Journal List, ERIH PLUS, Scimago Journal & Country Rank и ICI Journals Master List (Index Copernicus International). Каждая статья сопровождается резюме на польском, английском и русском языках, к которым прилагаются ключевые слова и коды JEL. Резюме помещены на редакционном сайте журнала и в польской библиографической базе BazEkon. Англоязычные резюме доступны также в международных библиографических базах ESCI, Scopus i CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities). Полные тексты статей из архивной базы и избранные статьи из текущих выпусков находятся в открытом доступе на редакционном сайте (www.ekonomista.info.pl).

Согласно постановлению Министерства науки и высшего образования от 31 июля 2019 года за публикацию в журнале «Ekonomista» присваивается 40 пунктов.

Prof. Eugeniusz Rychlewski
(1926–2019)

Cześć Jego pamięci

Komitet Redakcyjny

JERZY WILKIN*
ANETA KARGOL-WASILUK**
MARIAN ZALESKO***

Równowaga instytucjonalna – fundament równowagi gospodarczej

Wstęp

W artykule tym zajmujemy się treścią, interpretacją i znaczeniem równowagi instytucjonalnej, zwłaszcza w odniesieniu do procesów gospodarczych, ale nie tylko. Pojęcie równowagi zajmuje ważne miejsce w teorii ekonomii i w rozważaniach ekonomistów. Pokazujemy to w dalszych częściach artykułu i próbujemy wyjaśnić, dlaczego kwestia równowagi pochłania tak dużą część badań i uwagi ekonomistów, a także jakie są ograniczenia i ułomności koncepcji równowagi w standardowej ekonomii (ekonomii głównego nurtu). Proponujemy inne od dotychczasowych, znacznie szersze podejście do równowagi gospodarczej, zbudowane na osiągnięciach różnych nurtów badań nad rolą instytucji w życiu gospodarczym i społecznym. Korzystamy przy tym z dorobku nie tylko ekonomii, ale też innych nauk społecznych. Dociekając, czym jest równowaga jako pojęcie analityczne, sięgamy również do dorobku nauk przyrodniczych, a nawet medycznych.

Nasze rozważania są w znacznym stopniu refleksją metodologiczną i filozoficzną nad stanem nauk ekonomicznych, zwłaszcza w odniesieniu do fundamentów ładu instytucjonalnego gospodarki i życia społecznego. Mają one charakter interdyscyplinarny, bowiem tylko takie podejście może być użyteczne i adekwatne w wyjaśnianiu złożonych, systemowych uwarunkowań gospodarki i jej rozwoju.

Od ponad dwóch dekad obserwujemy w Polsce wzrost zainteresowania, badań i publikacji związanych z problematyką instytucjonalną, w tym z zagadnieniem rów-

* Prof. dr hab. Jerzy Wilkin, dr h.c. – Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN; e-mail: jwilkin@irwirpan.waw.pl

** Dr Aneta Kargol-Wasiluk – Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet w Białymstoku; e-mail: a.kargol@uwb.edu.pl

*** Dr Marian Zalesko – Wydział Ekonomii i Finansów, Uniwersytet w Białymstoku, e-mail: mzalesko@uwb.edu.pl

RÓWNOWAGA INSTYTUCJONALNA – FUNDAMENT RÓWNOWAGI GOSPODARCZEJ

Streszczenie

Autorzy proponują inne od dotychczasowych, znacznie szersze podejście do równowagi gospodarczej, oparte na osiągnięciach różnych nurtów badań nad rolą instytucji w życiu gospodarczym i społecznym. Rozważania te są zarazem refleksją metodologiczną i filozoficzną nad stanem nauk ekonomicznych, zwłaszcza w odniesieniu do podstaw ładu instytucjonalnego gospodarki i życia społecznego. Mają one charakter interdyscyplinarny, bowiem tylko takie podejście może być właściwe w wyjaśnianiu złożonych, systemowych uwarunkowań funkcjonowania gospodarki i jej rozwoju. W odróżnieniu od dominujących koncepcji równowagi gospodarczej w ujęciu ekonomii neoklasycznej, które zakładają stałość ram instytucjonalnych rynku i decydującą rolę mechanizmów rynkowych w kształtowaniu równowagi gospodarczej, instytucjonalna koncepcja równowagi zakłada jej wielowarstwową strukturę oraz komplementarność instytucji zakorzenionych społecznie, o różnej trwałości, zasięgu i genezie. Teoria równowagi instytucjonalnej wyjaśnia, dlaczego gospodarki i społeczeństwa nie popadają w ruinę mimo dotkliwych nierównowag mikro- i makroekonomicznych, pojawiających się co jakiś czas (czasem cyklicznie). Ta teoria jest także bardziej użyteczna niż wiele innych w wyjaśnianiu przyczyn upadku nie tylko systemów ekonomicznych, ale też cywilizacji.

Słowa kluczowe: równowaga instytucjonalna, równowaga gospodarcza, metodologia ekonomii, ekonomia instytucjonalna, badania interdyscyplinarne

JEL: B25, B41, B52, D58, P30

INSTITUTIONAL EQUILIBRIUM: THE FOUNDATION OF ECONOMIC EQUILIBRIUM

Abstract

The authors propose another than hitherto used, much broader approach to economic equilibrium, based on the achievements of various research streams that investigate the role of institutions in the economic and social life. These considerations are also a methodological and philosophical reflection on the state of economic sciences, especially as regards the foundations of the institutional order in the economy and society. They are of interdisciplinary character because only such an approach can be helpful in explaining the complex systemic conditions of economic activity and economic development. Contrary to the concepts of economic equilibrium prevailing in the neoclassical economics, which assume a constant institutional framework of the market and a decisive role of market mechanisms in shaping economic equilibrium, the institutional concept of equilibrium assumes its multi-layer structure and complementary character of various institutions accepted by the society, of different durability, scope, and genesis. The theory of institutional equilibrium explains why individual economies and societies do not go to ruin in spite of severe micro- and macroeconomic disequilibria that occur temporarily (sometimes cyclically). This theory is also more useful than many other theories in elucidating the causes of the decline of some economic systems and some civilizations.

Keywords: institutional equilibrium, economic equilibrium, economic methodology, institutional economics, interdisciplinary research

JEL: B25, B41, B52, D58, P30

ИНСТИЦИОНАЛЬНОЕ РАВНОВЕСИЕ КАК ФУНДАМЕНТ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАВНОВЕСИЯ

Резюме

Авторы предлагают значительно более широкий, чем до сих пор, подход к проблеме экономического равновесия, который опирается на достижения различных научных течений, исследующих роль институтов в экономической и общественной жизни. Эти рассуждения являются одновременно методологической и философской рефлексией над состоянием экономических наук, особенно что касается основ институционального порядка экономики и общественной жизни. Они имеют междисциплинарный характер, так как только такой подход может помочь в разьяснении сложных системных обусловленностей функционирования экономики и ее развития. В отличие от преобладающих концепций экономического равновесия в представлении неоклассической экономики, которые предполагают постоянство институциональных рамок рынка и решающую роль рыночных механизмов в формировании экономического равновесия, институциональная концепция равновесия предполагает ее многопластовую структуру, а также комплементарность институтов, укорененных в обществе, различных по прочности, объему и генезису. Теория институционального равновесия объясняет, почему, несмотря на значительное неравновесие в микро- и макроэкономическом масштабе, появляющееся время от времени (иногда циклично), экономики и общества не разрушаются. Эта теория также более, чем многие другие, пригодна для объяснения причин падения не только экономических систем, но и целых цивилизаций.

Ключевые слова: институциональное равновесие, экономическое равновесие, методология экономики, институциональная экономика, междисциплинарные исследования

JEL: B25, B41, B52, D58, P30

JAN MAREK SZTAUDYNGER*
JAN JACEK SZTAUDYNGER**

Wzrost gospodarczy a inwestycje – znaczenie wąskich gardła¹

Wprowadzenie

W tym artykule zajmiemy się badaniem wpływu inwestycji na wzrost gospodarczy. Spróbujemy odwzorować, w jakim stopniu zależy on od nierównowagi, czyli wąskiego gardła, które poprzedzało inwestycję i które ona niweluje. Będziemy badać inwestycje w środki trwałe. Im silniej oddziałuje wąskie gardło, im bardziej spowalnia ono gospodarke, tym większy wzrost wystąpi w następstwie tej inwestycji. Jako przykład takiego mechanizmu może posłużyć budowa drogi – im większe korki występowały przed jej budową, tym większy będzie efekt oddania drogi do użytku. Taka prawidłowość występuje w skali pojedynczego przedsięwzięcia, pytanie brzmi jednak: czy uda się ją zaobserwować w skali makro?

W gospodarce mamy do czynienia z tysiącami procesów produkcyjnych i prawdopodobnie w wielu z nich występują wąskie gardła. Można przypuszczać, że źródłem większości z nich są zmieniająca się struktura lub wzrost popytu. Do zmian struktury popytu i do jego wzrostu nie zawsze można dostosować się za pomocą substytucji, eksportu lub importu. Gdy te dostosowania okazują się niewystarczające, konieczne stają się inwestycje w środki trwałe.

Koncepcja naszego badania powstała w trakcie analiz nad efektami przedsięwzięć infrastrukturalnych. W tym tekście problemy typowe dla inwestycji infrastrukturalnych spróbujemy odnieść do ogółu inwestycji w środki trwałe w Polsce (dane roczne, okres 1983–2017).

* Mgr Jan Marek Sztudynger – absolwent Studium Doktoranckiego Uniwersytetu Łódzkiego; e-mail: jan.szt@wp.pl

** Prof. dr hab. Jan Jacek Sztudynger – Uniwersytet Łódzki, Katedra Ekonometrii; e-mail: jan.jacek.sztudynger@uni.lodz.pl

¹ Autorzy pragną podziękować Pawłowi Baranowskiemu, Michałowi Majsterkowi i Wojciechowi Zatonowi za pomoc w procesie budowy modelu i w doskonaleniu tekstu.

WZROST GOSPODARCZY A INWESTYCJE – ZNACZENIE WĄSKICH GARDEŁ

Streszczenie

Autorzy badają wpływ inwestycji w środki trwałe na wzrost gospodarczy. Próbuje pokazać, w jakim stopniu wpływ ten zależy od obecności wąskiego gardła (nierównowagi), które ta inwestycja likwiduje. Im węższe jest wąskie gardło i im bardziej spowalnia ono gospodarke, tym większy będzie efekt wzrostowy tej inwestycji. Dla weryfikacji postawionej hipotezy zmodyfikowano model wzrostu, w którym wahania koniunkturalne są niecykliczne. Rezultaty obliczeń wykonanych dla gospodarki Polski w latach 1983–2017 potwierdzają, że spowolnienie gospodarcze poprzedzające inwestycje wzmacnia ich efekty wzrostowe.

Słowa kluczowe: wzrost gospodarczy, inwestycje w środki trwałe, wąskie gardła, model Solowa, model wzrostu endogenicznego, gospodarka Polski

JEL: O40, E13, E20, E22, C20, F43

ECONOMIC GROWTH AND INVESTMENTS: THE ROLE OF BOTTLENECKS

Summary

The impact of fixed capital investments on economic growth is examined. The authors try to show to what extent it depends on the bottleneck (disequilibrium), which existed before the investment and which is eliminated by this investment. The narrower the bottleneck and the more it slows down economic growth, the more output growth will result from this investment. In order to verify this hypothesis the growth model was modified in which the fluctuations are non-cyclical. The results of calculations made for Poland's economy in the years 1983–2017 confirm that economic slowdown preceding investments strengthens their growth effect.

Keywords: economic growth, fixed capital investment, bottlenecks, Solow model, endogenous growth model, Poland's economy

JEL: O40, E13, E20, E22, C20, F43

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ И ИНВЕСТИЦИИ – ЗНАЧЕНИЕ УЗКИХ МЕСТ

Резюме

Авторы исследуют влияние на экономический рост инвестиций в основные фонды и пробуют ответить на вопрос, в какой степени это влияние зависит от наличия узкого места (неравновесия), которое данная инвестиция ликвидирует. Чем уже узкое место и чем более оно замедляет экономику, тем выше эффект от этой инвестиции. Для вери-

фикации этой гипотезы была проведена модификация модели роста, в которой конъюнктурные колебания нецикличны. Результаты расчетов, произведенных для экономики Польши за 1983–2017 годы подтверждают, что если инвестиции проводятся после замедления экономического роста, то их эффект усиливается.

Ключевые слова: экономический рост, инвестиции в основные фонды, узкие места, модель Солоу, модель эндогенного роста, экономика Польши

JEL: O40, E13, E20, E22, C20, F43

ELIZA PRZEŹDZIECKA *
RUMIANA GÓRSKA **
ANDŻELIKA KUŹNAR ***
JERZY MENKES****

The Effects of EU–Japan Economic Partnership Agreement for Poland’s Economy

Introduction

On December 8, 2017 the negotiations on the EU–Japan Economic Partnership Agreement (EPA) were finalised. A few months later, in April next year, the text of the Agreement was made public. On July 17, 2018, during the EU–Japan summit in Tokyo, the President of the European Commission Jean-Claude Juncker, together with the President of the European Council Donald Tusk and Prime Minister of Japan Shinzo Abe, have signed the EPA. The agreement went into force on February 1, 2019 after ratification by the European and Japanese parliaments.

The EPA is the biggest bilateral trade partnership ever negotiated by the European Union. It will create huge market opportunities for Europe as well as Japan by removing the vast majority of customs duties and eliminating many non-tariff barriers, including several in agricultural sector.

From the perspective of Poland, strengthening relations with Japan may be beneficial. Firstly, they may intensify trade with all benefits resulting from more open economy. Secondly, they may create opportunities in reducing the current disparity among economic partners of Poland (e.g. Germany). Thirdly, the positive spill-over effects for Poland may occur due to the high innovativeness of

* Dr hab. Eliza Przeździecka – professor, Institute of International Economics, Warsaw School of Economics; e-mail: eliza.przedzdiecka@sgh.waw.pl

** Dr Rumiana Górską – Institute of Econometrics, Warsaw School of Economics; e-mail: rumiana.gorska@sgh.waw.pl

*** Dr hab. Andżelika Kuźnar – professor, Institute of International Economics, Warsaw School of Economics; e-mail: andzelika.kuznar@sgh.waw.pl

**** Prof. dr hab. Jerzy Menkes – chair of International Law and International Organizations, Warsaw School of Economics; e-mail: jerzy.menkes@sgh.waw.pl

THE EFFECTS OF EU–JAPAN ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT FOR POLAND’S ECONOMY

Abstract

The article analyzes the impact of the EU–Japan Economic Partnership Agreement (EPA) on Poland’s economy. The authors investigate the effects of a bilateral elimination of customs duties on the economy using the Computable General Equilibrium framework and the GTAP database. The impact of the bilateral elimination of customs duties on GDP, production, trade and social welfare in Poland is examined and compared with other countries and regions. According to the research results, the EPA will bring positive impact on many aspects of Polish economy, but the effects in some other areas may be negative. Positive production and trade results are expected in some sectors, such as meat and animal products, leather and processed food, but some other sectors, such as motor vehicles and transport equipment, electronics and machinery, may experience a drop in output and export volumes. Total export value gains for Poland are estimated to be about USD 135 million, but in most sectors production will decrease, which may cause a loss in the real GDP.

Keywords: economic integration, international trade, EPA, regional trade agreements, trade liberalization, European Union, Japan, Poland

JEL: F15, F17

EFEKTY UMOWY O PARTNERSTWIE GOSPODARCZYM MIĘDZY UE A JAPONIĄ DLA GOSPODARKI POLSKI

Streszczenie

Artykuł analizuje wpływ umowy o partnerstwie gospodarczym między UE a Japonią na gospodarkę Polski. Autorzy badają wpływ obustronnej eliminacji cel na gospodarkę za pomocą modelu równowagi ogólnej i bazy danych GTAP. Wpływ obustronnego zniesienia cel na PKB, produkcję, handel zagraniczny i dobrobyt społeczny w Polsce jest analizowany i porównywany z innymi krajami i regionami. Zgodnie z wynikami badania, porozumienie UE–Japonia będzie miało korzystny wpływ na rozwój polskiej gospodarki w wielu dziedzinach, ale bynajmniej nie wszystkich. Pozytywnych efektów produkcyjnych i handlowych można się spodziewać w takich branżach jak produkcja mięsa i jego przetworów, innych produktów żywnościowych oraz wyrobów skórzanych, ale w takich branżach jak pojazdy mechaniczne i sprzęt transportowy, elektronika oraz przemysł maszynowy może dojść do spadku produkcji i eksportu. Łączna wartość polskiego eksportu ma wzrosnąć o około 135 mln dolarów, ale w większości gałęzi gospodarki produkcja się zmniejszy, co może spowodować pewien ubytek realnego PKB.

Słowa kluczowe: integracja gospodarcza, handel międzynarodowy, umowa o partnerstwie gospodarczym, regionalne umowy handlowe, liberalizacja handlu, Unia Europejska, Japonia, Polska

JEL: F15, F17

ЗНАЧЕНИЕ ДОГОВОРА ОБ ЭКОНОМИЧЕСКОМ ПАРТНЕРСТВЕ МЕЖДУ ЕС И ЯПОНИЕЙ ДЛЯ ЭКОНОМИКИ ПОЛЬШИ

Резюме

В статье анализируется влияние договора об экономическом партнерстве между ЕС и Японией на экономику Польши. Авторы исследуют влияние двухсторонней ликвидации пошлин на экономику с помощью модели общего равновесия и базы данных GTAP. Влияние обоюдного упразднения пошлин на ВВП, производство, внешнюю торговлю и благосостояние общества в Польше анализируется и сопоставляется с другими странами и регионами. Согласно результатам исследования, соглашение ЕС–Япония будет иметь положительное влияние на развитие польской экономики во многих областях. Но отнюдь не во всех. Положительных производственных и торговых эффектов можно ожидать в таких отраслях как производство мяса и продуктов его переработки, других продовольственных продуктов, а также кожаных изделий. В других отраслях, таких как механические транспортные средства, транспортное оборудование, электроника, машиностроение, это может привести к сокращению производства и экспорта. Совокупная стоимость польского экспорта должна повыситься примерно на 135 млн. долларов США, но в большинстве отраслей экономики производство сократится, что может вызвать некоторое уменьшение реального ВВП.

Ключевые слова: экономическая интеграция, международная торговля,

договор об экономическом партнерстве, региональные торговые договоры, либерализация торговли, Евросоюз, Япония, Польша

JEL: F15, F17

ALEKSANDRA KORDALSKA*
MAGDALENA OLCZYK**

Is Germany a Hub of ‘Factory Europe’ for CEE Countries?

Introduction

The rise of global value chains (GVCs) has significantly changed the nature of international trade. Nowadays, more than two-thirds of world trade occurs through GVCs in which production crosses at least one border, and typically many borders, before final assembly (World Bank 2017). At the same time, GVCs increase the complexity and sophistication of cross-border production. This is connected with the increasing importance of production’s fragmentation in GVCs (Jones and Kierzkowski 1990), with off-shoring (Arndt 1997) and outsourcing activities (Grossman and Helpman 2002), with a vertical specialisation (Hummels et al. 2001, Yi 2003) and vertical production networks in GVCs (Hanson et al. 2003), and with trade in different tasks in GVCs (Grossman and Rossi-Hansberg 2008). Additionally, services, which have an overwhelming share in overall economic activities in GVCs, are delivered across borders under various and complicated modes of supply (Kordalska and Olczyk 2018). The increasing sophistication of global trade raises interest in answers to fundamental economic questions, such as: who produces what for whom in such a highly globalised and complex world.

Traditional trade statistics no longer suffice to answer this question, because gross trade data include substantial double-counting and traded inputs. A possible solution is to use trade data in value-added terms. The first method of calculating trade in value added was proposed by Hummels et al. (2001) and then developed and improved by Johnson and Noguera (2012), Koopman et al. (2008, 2014), and Nagengast and Stehrer (2014). One of the most recent achievements in this strand of value-added decomposition is Borin and Mancini (2017) meth-

* Dr Aleksandra Kordalska – Gdańsk University of Technology, Faculty of Management and Economics; e-mail: Aleksandra.Kordalska@zie.pg.gda.pl

** Dr hab. Magdalena Olczyk – professor, Gdańsk University of Technnology, Faculty of Management and Economics; e-mail: Magdalena.Olczyk@zie.pg.gda.pl

IS GERMANY A HUB OF ‘FACTORY EUROPE’ FOR CEE COUNTRIES?

Abstract

The goal of the paper is to decompose gross exports and imports to/from Germany for seven selected economies in Central and Eastern Europe (CEE): the Czech Republic, Estonia, Hungary, Lithuania, Latvia, Poland and Slovakia for 2000 and 2014, in order to identify the role of Germany in absorbing, reflecting and redirecting CEE trade. The authors use a gross trade decomposition proposed by Bonin and Mancini (2017), which is the extended version of the methodology of Koopman et al. (2014). The analysis shows a deep integration of CEE into ‘Factory Germany’ as the European industrial centre and a smaller role of Germany as a market of final destination. Germany plays an increasing role in the redirection of CEE exports to extra-European destinations, especially to the USA, China, and Russia. Additionally, it is found that the Baltic countries and Poland export domestic value added mostly included in services, while the Visegrád countries do so in manufacturing.

Keywords: international trade, global value chains, value-added flows, CEE economies, Germany

JEL: E16, F1, F14

CZY NIEMCY SĄ EUROPEJSKIM CENTRUM PRZEMYSŁOWYM DLA KRAJÓW EŚW?

Streszczenie

Celem artykułu jest dekompozycja eksportu oraz importu brutto do Niemiec i z Niemiec dla siedmiu wybranych gospodarek Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW): Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Polski, Słowacji i Węgier w latach 2000 i 2014, a także określenie roli Niemiec w absorpcji, reeksportcie i redystrybucji wartości dodanej wytworzonej w krajach EŚW. W analizie wykorzystywana jest dekompozycja eksportu brutto zaproponowana przez Borina i Manciniego (2017), będąca rozszerzeniem metody Koopmana i in. (2014). Przeprowadzona analiza wskazuje na silną integrację krajów EŚW z europejskim centrum przemysłowym ulokowanym w Niemczech, a jednocześnie mniejszą rolę Niemiec jako miejsca ostatecznego przeznaczenia eksportowanych wyrobów. Gospodarka niemiecka odgrywa coraz większą rolę w redystrybucji towarów eksportowanych przez kraje EŚW do krajów trzecich, takich jak USA, Chiny i Rosja. Ponadto stwierdzono, że eksportowana do Niemiec wartość dodana pochodząca z krajów bałtyckich i Polski zawarta jest głównie w usługach, natomiast w przypadku pozostałych krajów Grupy Wyszehradzkiej – w wyrobach przemysłowych.

Słowa kluczowe: handel międzynarodowy, globalne łańcuchy wartości, przepływ wartości dodanej, kraje EŚW, Niemcy

JEL: E16, F1, F14

ЯВЛЯЕТСЯ ЛИ ГЕРМАНИЯ ГЛАВНЫМ ЕВРОПЕЙСКИМ ПРОМЫШЛЕННЫМ ЦЕНТРОМ ДЛЯ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ И ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ?

Резюме

Целью статьи является декомпозиция экспорта и импорта брутто в Германию и из Германии для семи избранных экономик Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ): Чехии, Эстонии, Литвы, Латвии, Польши, Словакии и Венгрии в 2000 и 2014 гг., а также определение роли Германии в абсорбции, реэкспорте и перераспределении добавленной стоимости, произведенной в странах ЦВЕ. В анализе использована декомпозиция экспорта брутто, предложенная Бореном и Манчини (2017), являющаяся расширением метода Коопмана и др. (2014). Проведенный анализ указывает на сильную интеграцию стран ЦВЕ с европейским промышленным центром, находящимся в Германии и одновременно на менее значительную роль Германии как места конечной поставки экспортируемых изделий. Немецкая экономика играет все большую роль в перераспределении товаров, экспортируемых странами ЦВЕ в третьи страны, такие как США, Китай и Россия. Кроме того отмечено, что экспортируемая в Германию добавленная стоимость, созданная в прибалтийских странах и Польше, заключена главным образом в услугах, зато в случае остальных стран Вышеградской группы – в промышленных изделиях.

Ключевые слова: международная торговля, глобальные цепочки стоимости, протекающие добавленной стоимости, страны ЦВЕ и Германия

JEL: E16, F1, F14

LEVENT ŞAHİN*

Food Trade Dependency Index for EU28 Countries in the Context of Food Security

Introduction

Food security is particularly important for developing countries because nutrition is a human right. People need food to live. Food provides business opportunities and also supports public health and culture. Food is transported from kilometer-long distances by food supply chain because some products cannot be produced in domestic markets. In addition, health depends on food. The major reasons of death and disability in a society (cancer, cardiovascular diseases, diabetes, etc.) arise from the food habits and lifestyles of its citizens. The importance of food security, which is significant in every period, has become more important nowadays. Food security was firstly discussed in 1970, when the world faced a food crisis due to problems related to the food supply chain. A global food conference was held by national governments, in order to find a way out of the global food crisis in 1974. It was understood that food security needs to be redefined in the midst of 1970s (ODI 1997).

Food security is a flexible concept. There are different definitions in literature related to food security. Food security was defined at the World Food Summit in 1974 as follows: “availability at all times of adequate world food supplies of basic foodstuffs to sustain a steady expansion of food consumption and to offset fluctuations in production and prices” (UN 1975). According to the Food and Agriculture Organization (FAO), food security is “ensuring that all people at all times have both physical and economic access to the basic food that they need” (FAO 1983). Food security was defined at the 1996 World Food Summit as: “Food security (at the individual, household, national, regional and global levels) is achieved

* Dr Levent Şahin – assistant professor, Çankırı Karatekin University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Çankırı, Turkey; e-mail: sahinlvnt@gmail.com

- Fengying N., Jieying B., Xuebiao Z., *Study on China's Food Security Status*, "Agriculture and Agriculture Science Procedia" 2010, no. 1.
- Ferdoushi A., Siwar C., *Food Security Status, Issues and Challenges in Malaysia: A Review*, "Journal of Food, Agriculture and Environment" 2013, no. 11(2).
- Hussain A., Routray J.K., *Status and Factors of Food Security in Pakistan*, "International Journal of Development Issues" 2012, no. 11(2).
- Kirwan J., Maye D., *Food Security Framings within the UK and the Integration of Local Food Systems*, "Journal of Rural Studies" 2013, no. 29.
- Johnston P.V., *Trade Dependency Index Tables for Total, Merchandise and Agricultural Trade, 1960–88*, Economic Research Service, U.S. Department of Agriculture, "Statistical Bulletin" 1992, no. 835.
- Matemilola S., Elegbede I., *The Challenges of Food Security in Nigeria*, "Open Access Library Journal" 2017, no. 4(12).
- Narayanan S., *Food Security in India: The Imperative and Its Challenges*, "Asia & The Pacific Policy Studies" 2015, no. 2(1).
- Nath C.N., *Food Security of Bangladesh – Status, Challenges and Strategic Policy Options*, 2015; <http://bea-bd.org/site/images/pdf/080.pdf>
- ODI (Overseas Development Institute), *Global Hunger and Food Security After the World Food Summit*, ODI Briefing Paper, London 1997.
- Ritchie H., Reay D., Higgins P., *Sustainable Food Security in India – Domestic Production and Macronutrient Availability*, 2018; https://www.researchgate.net/publication/323981786_Sustainable_food_security_in_India_Domestic_production_and_macronutrient_availability
- UN, *Report of the World Food Conference*, Rome 1974, New York 1975.
- Van Z.J., Kirsten J., *Food Security in South Africa*, "Agrekon" 1992, no. 31(4).
- Wheeler T., Braun J., *Climate Change Impacts on Global Food Security*, "Science" 2013, no. 6145.

FOOD TRADE DEPENDENCY INDEX FOR EU28 COUNTRIES IN THE CONTEXT OF FOOD SECURITY

Abstract

Food security is one of the most important issues in the contemporary world because nutrition is one of the basic needs of people. The changing climate and rising food prices affect negatively food security of the countries. The aim of this article was to determine the degree of food security in terms of food trade dependence for EU28 countries in the period 1999–2017. The method chosen was to calculate Food Trade Dependency Index (TDI) based on the Johnston's formula (1992). According to the research results, only Belgium, Bulgaria, Denmark, France, Hungary, Ireland, Lithuania, Netherlands, Poland and Spain have food security in the EU28 in the sense that their import dependence in food products is lower than export dependence.

Keywords: food security, trade dependency index, export, import, EU

JEL: F14, F15, L66

WSKAŹNIK ZALEŻNOŚCI OD ZAGRANICY W HANDLU ŻYWNOŚCIĄ DLA KRAJÓW UE28 W KONTEKŚCIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCIOWEGO

Streszczenie

Bezpieczeństwo żywnościowe jest jednym z podstawowych zagadnień współczesnego świata, ponieważ żywność zaspokaja podstawowe potrzeby ludzkie. Zmiany klimatu i rosnące ceny żywności wpływają negatywnie na bezpieczeństwo żywnościowe krajów. Celem artykułu było określenie stopnia bezpieczeństwa żywnościowego krajów UE28 w latach 1999–2017 w kategoriach zależności od handlu zagranicznego żywnością. Metodą wybraną do obliczenia wskaźnika zależności od handlu żywnością jest formuła Johnstona (1992). Zgodnie z wynikami obliczeń spośród krajów UE28 jedynie Belgia, Bułgaria, Dania, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Polska i Węgry są krajami posiadającymi bezpieczeństwo żywnościowe w tym sensie, że ich zależność od importu żywności jest mniejsza niż zależność od eksportu żywności.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo żywnościowe, wskaźnik zależności od handlu żywnością, eksport, import, UE

JEL: F14, F15, L66

ПОКАЗАТЕЛЬ ЗАВИСИМОСТИ ОТ ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ ПРОДОВОЛЬСТВИЕМ ДЛЯ СТРАН ЕС28 В КОНТЕКСТЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Резюме

Продовольственная безопасность является одной из основных проблем современного мира, т.к. продовольствие удовлетворяет основные жизненные потребности. Изменение климата и растущие цены на продовольствие отрицательно влияют на продовольственную безопасность стран. В статье делается попытка определить степень продовольственной безопасности стран ЕС28 в 1999–2017 годах в категориях зависимости от внешней торговли продовольствием. Показатель этой зависимости рассчитывался по формуле Джонсона (1992). Расчеты показали, что среди стран ЕС28 только Бельгия, Болгария, Дания, Франция, Испания, Нидерланды, Ирландия, Литва, Польша и Венгрия являются странами, имеющими продовольственную безопасность в том смысле, что их зависимость от импорта продовольствия меньше, чем зависимость от экспорта продовольствия.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, показатель зависимости от внешней торговли продовольствием, экспорт, импорт, ЕС

JEL: F14, F15, L66

BURIM GASHI*

The Impact of Public Debt on Economic Growth: Evidence for Balkan Countries

Introduction

The macroeconomic implications of public debt gained huge public attention in the last two decades in many countries and regions around the world, especially in European countries, as a result of the enormous and continuously growing level of indebtedness that occurred after the financial crisis in 2008. The crisis began in late 2007 as a combination of liquidity crunch, expansionary fiscal stimulus programs and recapitalisation of banks, which led to a dramatic increase in the public debt level. These implications have raised serious concerns about fiscal sustainability and the potential negative impact of public debt on financial markets and economic growth in all European countries.

Although the global financial crisis in 2008 prompted vast academic and economic debate on the relationship between public debt and economic growth, most of the empirical studies that investigate the impact of public debt on economic growth focus mainly on the most indebted peripheral Eurozone countries, while other countries from Central and Southeast Europe remained slightly neglected. In that regard, the specific aim of this paper is to empirically examine the impact of public debt on economic growth in the sample of five countries from the Western Balkans (Albania, Kosovo, Macedonia, Montenegro, and Serbia)¹ in the period 2008–2017. The time series cover the period of occurrence and immediate aftermath of the crisis. We also estimate the nonlinear impact of public debt on GDP growth. Based on the studies of Mencinger, Aristovnik and Verbič (2014), and Checherita and Rother (2010), we have applied a dynamic panel data approach to explain the impact of public debt on economic growth. In order to provide consistent and unbiased results, we used two alternative estimation

* Dr Burim Gashi – Biznesi College, Pristina, Kosovo; e-mail: burimg2019@gmail.com

¹ Although Bosnia and Hercegovina are Western Balkan countries, they are excluded from the sample due to the unavailability of data.

THE IMPACT OF PUBLIC DEBT ON ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FOR WESTERN BALKAN COUNTRIES

Abstract

The aim of this paper is to analyse the impact of public debt on economic growth in five Western Balkan countries using data for the period of 2008–2017. The author investigates whether there is a non-linear (quadratic) relationship between the public debt (measured by its proportion to GDP) and economic growth (measured by the growth rate of GDP per capita) in this group of countries. Empirical results suggest a negative relationship between public debt and economic growth, controlling for other determinants (trade openness, total investment, current account balance, and primary budget balance). The results confirmed the existence of a non-linear, ‘U-inverted’ relationship between public debt and economic growth, with maximum debt threshold at approximately 63–76% of GDP.

Keywords: public debt, economic growth, Western Balkans

JEL: H63, E60, O40

WPŁYW DŁUGU PUBLICZNEGO NA WZROST GOSPODARCZY W KRAJACH ZACHODNIOBAŁKAŃSKICH

Streszczenie

Celem artykułu jest zbadanie wpływu długu publicznego na wzrost gospodarczy w pięciu krajach zachodniobałkańskich na podstawie danych z okresu 2008–2017. Autor bada, czy w tej grupie krajów występuje nieliniowa (kwadratowa) zależność między wielkością długu publicznego (w relacji do PKB) a wzrostem gospodarczym (mierzonym stopą wzrostu PKB *per capita*). Wyniki obliczeń wskazują na ujemną zależność między wielkością długu publicznego a wzrostem gospodarczym, widoczną po uwzględnieniu innych czynników (otwartość gospodarki, stopa inwestycji, saldo obrotów bieżących i saldo budżetu państwa). Wyniki obliczeń potwierdzają istnienie nieliniowej zależności między relatywną wielkością długu publicznego a tempem wzrostu gospodarczego w kształcie odwróconej litery „U”, przy czym próg zadłużenia hamujący wzrost gospodarczy wynosi około 63–76% PKB.

Słowa kluczowe: dług publiczny, wzrost gospodarczy, Bałkany Zachodnie

JEL: H63, E60, O40

ВЛИЯНИЕ ПУБЛИЧНОГО ДОЛГА НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ В ЗАПАДНО-БАЛКАНСКИХ СТРАНАХ

Резюме

В статье исследуется влияние публичного долга на экономический рост в пяти западно-балканских странах на основании данных за период 2008–2017 гг. Автор выясняет, имеется ли в этой группе стран нелинейная (квадратная) зависимость между величиной

публичного долга (по отношению к ВВП) и экономическим ростом (измеряемым нормой роста ВВП на душу населения). Результаты расчетов указывают на отрицательную зависимость между величиной публичного долга и экономическим ростом, заметной после учета других факторов (открытость экономики, норма инвестиции, сальдо текущих оборотов и сальдо государственного бюджета). Результаты расчетов подтверждают наличие нелинейной зависимости между относительной величиной публичного долга и темпом экономического роста в виде перевернутой буквы „U”, причем порог, тормозящий экономический рост, составляет около 63–76% ВВП.

Ключевые слова: публичный долг, экономический рост, Западные Балканы

JEL: H63, E60, O40

Andrzej Czyżewski, Jakub Staniszewski, *Rolnictwo Unii Europejskiej w procesie zrównoważonej intensyfikacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2019, 297 ss.

Współcześnie następują znaczne przemiany w prawie każdej dziedzinie życia społeczno-gospodarczego. Dotyczy to zarówno obszarów, które uznawane są za nowoczesne, wręcz tworzone na naszych oczach (informatyzacja, Internet rzeczy, sztuczna inteligencja itp.), jak i „tradycyjnych”, funkcjonujących od zarania świadomej aktywności człowieka, takich jak rolnictwo i wytwarzanie żywności. W tym ostatnim obszarze toczy się wiele dyskusji dotyczących takich zagadnień, jak: rolnictwo industrialne czy zrównoważone, wkład rolnictwa w ochronę środowiska i krajobrazu, granice koncentracji produkcji rolniczej, pozarolnicze funkcje obszarów wiejskich, rola rolnictwa w wytwarzaniu energii odnawialnych i wiele innych. Do tej dyskusji włączają się autorzy recenzowanej monografii, prof. dr hab. Andrzej Czyżewski i dr Jakub Staniszewski, znani naukowcy z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Oceniana książka jest obszerna, liczy prawie 300 stron, a dotyczy bardzo istotnego, aktualnego zagadnienia, jakim jest oddziaływanie zmian w strukturach wytwórczych rolnictwa na jego zrównoważoną intensyfikację. Jest to problematyka relatywnie nowa, o rosnącym znaczeniu zarówno naukowym, jak i praktycznym. Podjęcie tej tematyki przez autorów należy więc ocenić pozytywnie.

Monografię rozpoczyna uzasadnienie wyboru tematu oraz celu głównego i celów szczegółowych. Jako cel główny autorzy przyjęli określenie znaczenia determinant strukturalnych dla kształtowania efektywności sektora rolnego w wymiarze ekonomicznym i środowiskowym oraz wpływu zmian strukturalnych na proces zrównoważonej intensyfikacji rolnictwa w warunkach rozszerzonej Unii Europejskiej. Przyjęto także kilka celów szczegółowych, dotyczących np. umiejscowienia badań w teorii ekonomii, ustalenia podstawowych pojęć, metod pomiaru produktywności ekonomicznej i środowiskowej, czy też zrównoważonej intensyfikacji rolnictwa. Ogólnie można stwierdzić, że postawione cele są ważne, poprawnie sformułowane i aktualne, stawiają jednak poważne wyzwania merytoryczne i metodyczne.

W interesujący sposób autorzy omówili ważniejsze teorie ekonomiczne, w których podejmowano problematykę rolniczą, m.in. poglądy fizjokratów, Thomasa Malthusa, Davida Ricardo i Johna Stuarta Milla, aż po czasy współczesne. Ciekawa jest systematyzacja niektórych zagadnień, np. ewolucji poglądów na rolę zmian strukturalnych w rozwoju gospodarczym, różnic między strukturalizmem a nową ekonomią strukturalną, czy celów, wskaźników, wartości i praktyki zrównoważonego rozwoju. Dokonano również przeglądu definicji zrównoważonej intensyfikacji produkcji rolnej, a także wskazano na negatywne oddziaływanie intensywnych praktyk rolniczych na środowisko naturalne w Europie. W interesujący sposób autorzy przedstawili problematykę zrównoważonej intensyfikacji rolnictwa i wyodrębnili cztery podejścia: z perspektywy wskaźnika syntetycznego, modelu, pomiaru efektywności i analizy statystycznej.

Autorzy traktują wskaźniki produktywności całkowitej jako narzędzia pomiaru zrównoważonej intensyfikacji. Przedstawili zróżnicowane podejście do definiowania takich

Pod względem zrównoważonej intensyfikacji produkcji rolnej najlepiej wypadła Litwa, gdzie zmiany miały intensywny i dobrze ukierunkowany charakter. Pozytywne zmiany dominowały w Europie Środkowej i Skandynawii, zaś – co zaskakujące – niekorzystna była sytuacja w krajach Beneluksu, w Wielkiej Brytanii, Słowacji, na Łotwie i w Estonii. W wyniku szeregu analiz autorzy dochodzą do wniosku, że dla przyspieszenia procesów zrównoważonej intensyfikacji rolnictwa należy wspierać przemiany strukturalne polegające na zwiększeniu siły ekonomicznej gospodarstw przy jednoczesnym ograniczaniu polaryzacji ich struktury, a także dążyć do zmniejszenia udziału produkcji zwierzęcej. Widzą więc potrzebę umacniania europejskiego modelu rolnictwa. Stwierdzenie to uważam za bardzo ważne, bowiem jest ono oparte na wynikach solidnych badań; może więc być wykorzystane w dyskusji o kształcie rolnictwa UE w przyszłości i związanej z tym polityce rolnej.

Książkę zamyka podsumowanie, w którym przedstawiono rekomendacje dla polityki rolnej UE. Spośród stwierdzeń autorów za najbardziej cenne uznaję to, że w celu podniesienia poziomu efektywności ekonomicznej gospodarstw rolnych należy dążyć do zwiększania ich rozmiaru ekonomicznego, jednak przy jednoczesnym zapobieganiu nadmiernej koncentracji produkcji w niewielkiej liczbie bardzo dużych gospodarstw, a także wskazanie, że w dążeniu do ekoefektywności rolnictwa kluczowe jest opracowanie i wdrażanie nowoczesnych metod chowu zwierząt, zmniejszających negatywne oddziaływanie na środowisko naturalne.

Jako bardzo cenną trzeba też wskazać bibliografię. Autorzy na 24 stronach zawarli dużą liczbę tytułów cennych opracowań, nie zawsze znanych w Polsce. Wykaz ten, z pozycjami cytowanymi w tekście książki, może być przydatny wszystkim osobom studiującym zagadnienia dotyczące szeroko rozumianej problematyki rolnej, szczególnie zaś doktorantom i osobom przygotowującym rozprawy habilitacyjne. Podobnie można powiedzieć o bogatym aneksie, w którym przedstawiono m.in. metodykę pomiaru zrównoważonej intensyfikacji rolnictwa, struktury i zmian strukturalnych, a także regresję panelową.

W mojej ocenie ta monografia jest bardzo interesującym studium analitycznym, autorzy trafnie sformułowali cele badawcze, zastosowali poprawne metody badań oraz właściwe sposoby analizy uzyskanych wyników. Podjęli trudną, nowatorską tematykę, której znaczenie będzie wzrastało. Uważam, że książka ta jest cenną monografią naukową, pobudzającą do refleksji i pogłębionej dyskusji naukowej. Wnioski z przedstawionej analizy mogą być również wykorzystane w bieżącej i strategicznej polityce gospodarczej, zwłaszcza w odniesieniu do rolnictwa.

Bogdan Klepacki

Maciej Szlinder, *Bezwarunkowy dochód podstawowy. Rewolucyjna reforma społeczeństwa XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018, 310 ss.

Z radością przyjąłem wieść o pojawieniu się bodaj pierwszej książki naukowej w języku polskim na temat bezwarunkowego dochodu podstawowego (BDP). Jest to tematyka ciekawa i zyskująca na popularności – dobrze się zatem stało, że doczekała się monografii.

Książka Macieja Szlindera składa się z siedmiu spójnie ułożonych rozdziałów. Na początku autor przedstawia definicję i historię BDP, zgrabnie odróżniając tę koncepcję od innych postulowanych rozwiązań, z którymi pojęcie to jest często mylone. W drugim rozdziale przedstawia różne filozoficzne uzasadnienia wprowadzenia BDP. Na uwagę szcze-

gólnie zasługuje prezentacja stanowiska republikańskiego, które jest w Polsce relatywnie nieznaną. Trzecia część stanowi niejako kontynuację – autor przedstawia w niej bowiem społeczno-ekonomiczne argumenty na rzecz BDP (prezentuje wybrane problemy, które ta koncepcja miałaby rozwiązywać). W kolejnym rozdziale omawia ekonomiczne aspekty BDP, czyli kwestię jego finansowania oraz potencjalne skutki dla gospodarki z perspektywy kilku nurtów ekonomicznych. Na uwagę zasługuje odrzucenie popularnej w mediach narracji, według której potrzebujemy BDP ze względu na postępującą automatyzację, likwidującą miejsca pracy (choć wynika to z przyjęcia innej kontrowersyjnej tezy, według której „bezrobocie jest w kapitalizmie problemem dystrybucji” – s. 199). Piąty rozdział omawia polityczne uwarunkowania i strategie związane z „walką o wprowadzenie dochodu podstawowego” (s. 213). Tym samym autor jasno sytuuje się jako reformator społeczny popierający tę koncepcję. W szóstej części autor omawia dotychczasowe debaty nad BDP prowadzone w wybranych państwach, by w ostatnim rozdziale płynnie przejść do Polski i omówić ten pomysł w krajowym kontekście.

Im bardziej zagłębiałem się jednak w treść książki, tym bardziej moja początkowa radość przygasiała. Natomiast pojawiało się zdziwienie, że recenzowana książka została wydana przez wydawnictwo naukowe. Praca ta jest bowiem silnie zideologizowana. Autor jeszcze we wstępie przyznaje, że jednym z celów publikacji jest przekonanie czytelników, że dochód podstawowy jest „rozwiązaniem wartym uwagi i poparcia” (s. 21), które może nawet „stać się rewolucyjną reformą, która uczyni nasze społeczeństwo bardziej egalitarnym, solidarnym, otwartym i demokratycznym” (s. 18).

O ile samo jasne określenie swoich poglądów oraz przynależności do określonej szkoły ekonomicznej (w tym przypadku postkeynesowskiej) nie przeszkadza, a wręcz można je uznać za przejaw godnej pochwały szczerości, o tyle silne, reformatorskie przywiązanie do idei BDP negatywnie odbiło się na warstwie merytorycznej książki, która miejscami sprawia wrażenie pisanej pod z góry przyjętą tezę.

Najbardziej symptomatyczny pod tym względem jest bodaj rozdział trzeci (s. 119–156), zatytułowany wymownie: „Problemy społeczne generowane przez neoliberalny kapitalizm”. Autor przyjmuje w nim właściwie bez dowodu, że pewne problemy społeczne, takie jak wzrost nierówności ekonomicznych czy rosnąca niepewność związana głównie z funkcjonowaniem rynków pracy, wynikają z „neoliberalnego kapitalizmu”. Brak jakiegokolwiek wzmianki o mechanizmach stojących potencjalnie za wzrostem nierówności (np. o postępie technicznym faworyzującym pracowników wykwalifikowanych). Ważne, że nierówności wzrosły w neoliberalnym kapitalizmie, winny jest zatem ten ustrój – wszak o wszystkim decyduje „międzyklasowa relacja sił” (s. 198), zaś w tym systemie kapitaliści mają znacznie silniejszą pozycję przetargową.

Odpowiedzią na te bolączki miałyby być oczywiście bezwarunkowy dochód podstawowy. Jawi się on zresztą w książce jako remedium na długą listę problemów społecznych, takich jak: ubóstwo, nierówności, niskie płace, wyzysk, wykluczenie, czy nawet brak kontroli ludzi nad własnym czasem. Traktowanie BDP jako panaceum potwierdza tylko reformatorski charakter książki i może tłumaczyć, dlaczego autor nie dostrzega oczywistych sprzeczności. BDP ma bowiem jednocześnie sprawiać, że „praca najemna przestałaby być koniecznością, co pozwoliłoby prekariuszom i prekariuszkom na zrezygnowanie z najbardziej niesatysfakcjonujących rodzajów pracy zarobkowej” (s. 156), ale jednocześnie podaż pracy „nie tylko by się nie zmniejszyła, czym często straszą przeciwnicy BDP, ale mogłaby się nawet zwiększyć” (s. 202).

Albo inny przykład: BDP ma zmniejszyć nierówność płciową i zwiększyć niezależność ekonomiczną kobiet, które są dyskryminowane na rynku pracy, przez co rezygnują z pracy